

Martin Dražan předložil ambiciózní práci, v níž si klade za cíl ukázat, že fenomenologický výklad prostoru nabízí pravé pochopení prostoru a jeho základů (s. 1) a že fenomenologický prostor je rovněž základem objektivního prostoru (2). Za tímto účelem se věnuje dvěma fenomenologickým autorům, Husserlovi a Heideggerovi, přičemž v prvním případě se opírá zejména (nikoli výlučně) o *Ideje II*, ve druhém případě o *Bytí a čas*.

V souvislosti s Husserlovou fenomenologií se Martin Dražan soustředí na dva „druhy“ prostoru: na prostor, který je konstituován současně s „věcí“, a na prostor konstituovaný jako objektivní realita, který nazývá „světem“ (3). Těmto výkladům ovšem předchází rozsáhlá prezentace základních charakteristik a metodických postupů Husserlovy fenomenologie: Martin Dražan se tak věnuje např. rozlišení mezi faktem a esencí, pojmu redukce a reflexe apod.

V rámci výkladu konstituce „věci“ Dražan předkládá zajímavou tezi, podle níž má v tomto výkladu ústřední roli pojem „fantomu“ (8). Tuto tezi by bylo zapotřebí lépe doložit, je nicméně pochopitelná v rámci snahy uchopit rozdíl mezi extenzionalitou a materialitou (9): fantom je Dražanem definován jako předmět, který je pouze extenzionální, postrádá materiální vlastnosti (9). (Nejsem si však jist, zda Dražan ve svých úvahách skutečně vystihuje Husserlovo vlastní směřování – tuto pochybnost posiluje také to, že Husserlovu příkladu fantomu, jímž je „duha“, Martin Dražan v poznámce 24 paradoxně *upírá* charakter fantomu.) Rozumím-li Dražanovu výkladu správně, pomocí „fantomu“ se snaží především ukázat, že vidíme-li „věc“, pak její materiální danost nemohou zaručit perceptivní danosti: tato danost je zajištěna „intenciálním přebytkem“ (13). Martin Dražan si takto otevírá cestu k tematizaci dalších klíčových Husserlových konceptů, zejména intencionálního mínění, aby dospěl k závěru, že zjev věci se konstituuje *mezi* rozmanitostí vněmů a jejich objektivující interpretací (15).

Dražanův výklad však v tomto kontextu ztrácí souvislost a posléze se zcela nezprostředkovaně dozvídáme, že hlavním problémem popisu konstituce věci je otázka, jak může neprostorové vědomí konstituovat prostorové předměty (17). Namísto řešení tohoto skutečně zásadního problému však přichází dlouhá úvaha, která se točí kolem Husserlova rozlišování „Leib“ a „Körper“ (aniž by byl jejich rozdíl uspokojivě a jednoznačně vysvětlen). Martin Dražan v této souvislosti správně identifikuje podstatnou roli *kinestezi*, avšak jeho výklad je nepřehledný a bylo by po mém soudu jednodušší – a pro čtenáře přínosnější – explicitně se zde opřít o sekundární literaturu (např. o *Úvod do myšlení E. Husserla*, v českém vydání na s. 145n.). V zásadě totéž lze říci i se zřetelem k dalšímu výkladu, v němž Dražan přechází k výkladu „objektivního“ prostoru přes stručný rozbor konstituce intersubjektivní.

Obecně lze říci, že slabinou *celého* výkladu Husserla je to, že se nedokáže soustředit na vytyčené téma, jímž je Husserlovo pojetí prostoru. Považuji za symptomatické, že ve chvíli, kdy se toto téma explicitně objeví (např. jako problém konstituce prostoru v neprostorovém vědomí), je ihned opuštěno, přičemž Martin Dražan v poznámce 42 explicitně říká, že Husserlovo řešení tohoto problému je v rozporu s jeho vlastní interpretací Husserlova pojetí. Správné poznámky týkající se lokalizační funkce těla a intersubjektivního zaměňování míst mezi subjekty nemohou tento zásadní deficit vyvážit.

Výklad Heideggerovy koncepce má podobné charakteristiky a také podobné slabiny. Martin Dražan se nejprve obecně věnuje tomu, co znamená „Dasein“, v čem spočívá „starost“ a rozsáhle tematizuje – z ne zcela jasných důvodů (později v souvislosti s naladěním hovoří o „prostorovém narativu“) – také pojem „naladění“. Tyto výklady sice nejsou zcela přesné, lze je však považovat za přijatelné; pokud se však objeví z hlediska vytyčeného tématu vskutku klíčové teze, např. tvrzení, že prostor je u Heideggera vposledku chápán v pojmech času (29n.), jsou ponechány bez jasného výkladu.

Martin Dražan tematizuje zejména pojem „příručního prostředku“ a jeho prostorovost vykládá alternativou, kdy je tento prostředek buď dostupný, nebo nedostupný (34); zdůrazňuje přitom, že tuto prostorovost nelze měřit obvyklými nástroji, protože takovým měřením zbavíme prostor jeho příručnosti, a tím ztratíme svou zkušenost prostoru (35). Je přitom zřejmé, že prostorové primárně nejsou věci, nýbrž Dasein: Martin Dražan se v této souvislosti věnuje dvěma základním Heideggerovým charakteristikám prostorovosti pobytu, zaměření a oddálení. Podle Dražana právě prostorovost ve smyslu od-dálení zakládá prostorovost příručních entit a také prostorovost fyzického světa (36) – bohužel se však nedozvídáme, jakým způsobem k tomu dochází. Je tato fundace vůbec představitelná, je-li prostor fyziky prostorem extenzí, zatímco prostorovost pobytu, jak zdůrazňuje sám Martin Dražan, je bytostně neextenzionální? Podobně nejasné zůstává to, jakým způsobem Heidegger míní pojem „místa“ (Platz): je jím míněno extenzionální místo, nebo kontextuální místo (např. kladivo patří do dílny, dílna ke sféře práce apod.)?

Jak již bylo řečeno, hlavní slabinu práce Martina Dražana spatřuji v tom, že nenabízí soustředěný výklad koncepce prostoru u obou autorů, naopak klíčové otázky – co je prostor? Jak původní prostor zakládá objektivní prostor? – zůstávají nevyjasněny. Ačkoli se tedy Martin Dražan snaží podle svých slov ukázat cestu ke skutečnému chápání prostoru v kontrastu k běžné dezinterpretaci tohoto pojmu (39), není jasné, v čem toto pravé pochopení spočívá; je přitom otázkou, zda rozdíly mezi Husserlem a Heideggerem nesvědčí spíše o tom, že ani fenomenologické pochopení prostoru

nelze považovat za pravé či původní pojetí. Otázkou také zůstává, proč bychom měli prostor ztotožňovat se světem (40) – nesvědčí Heideggerovo pojetí o tom, že prostor a svět není totéž? A jsme oprávněni ztotožnit prostor a svět v Husserlově fenomenologii?

Bakalářská práce Martina Dražana je svědectvím poctivého úsilí o interpretaci koncepce prostoru v Husserlově a Heideggerově fenomenologii, která vychází z poměrně dobré znalosti celkových koncepcí těchto autorů. Autor většinou prokazuje dobré porozumění vykládaným textům, na druhou stranu používání sekundární literatury je poněkud nestandardní, protože často neslouží jako opora pro výklad primárních koncepcí, nýbrž stává se sama předmětem zkusného výkladu. Bylo by bývalo dobré, kdyby se autor s větší jistotou opřel o standardní výklady a v některých chvílích ušetřil čtenáři dobrodružné hledání.

Vzhledem k výše popsaným podstatným slabinám nemohu bakalářskou práci Martina Dražana hodnoti lépe než jako *dobrou*.

Martin Ritter, Ph.D.